

VÅRTULAND

Kristelig dagblad — Partipolitisk uavhengig
Ansvarets redaktør

D. 16. 11. 1987 (Redaksjonell)

Asdahl har rett

DET NORSKE rettsoppgjøret etter krigen var ikke perfekt, men trolig var det så bra som en kunne forvente etter en okkupasjon. Uansett hvilke saker som man henter fram fra fortiden, må sees i lys av den situasjon som rådde den gang begivenhetene fant sted - selv om de mange tiår senere fortoner seg annerledes.

Dette betyr ikke at alt gikk riktig for seg etter 1945 og det er lett å si seg enig med veteranen Erland Asdahl som både meier, enkelte fikk for hard behandling - mens andre slapp lettere - og at tiden nå er inne til å stanse hetsen mot de døde.

DET SISTE er nok det aller viktigste, og det er mange tegn som tyder på at synet på krigen stadig blir mer nyansert - iallefall blant dem som interesserer seg for det som hendte. Asdahl peker også på enkelte grupper landssvikdømte som summarisk ble dømt til harde straffer. En må nok i dag si at unge kvinner som meldte seg til tjeneste ved tyske felthospital og unge menn som sluttet seg til norske militæravdelinger under tysk kommando, ble tatt for strengt.

De juridiske dommene var likevel til å holde ut. Verre var reaksjonene fra omgivelsene som også rammet uskyldige. Det var ikke lett å vokse opp i Norge etter krigen som «tyskerunge» eller som barn av landssvikdømte. Flertallets harme kunne være forståelig, men mange opptrådte rått og hjerteløst mot medmennesker som av en eller annen grunn havnet «på den andre siden».

ERLAND ASDAHL sier selv at han nå regner med å bli upopulær blant mange. Forhåpentligvis tar han feil på det punktet - ellers har han stort sett rett. 42 år etter at våpnene tiet må vi kunne snakke rolig sammen.

Erland Asdahl kraftig ut mot landssvikoppgjøret

Tidligere stortingsrepresentant for Senterpartiet, Erland Asdahl, lokal Milorg-leder under krigen, mener at tiden nå er inne til å få slutt på hetsen mot landssvikdømte.

I et intervju med Institutt for norsk okkupasjonshistorie

(INO) betegner han landssvikoppgjøret som urettferdig og sier at den omfattende rettsforfølgning av frontkjemper og NS-folk var en storstilet avledningsmanøver for å skjule en evneløs regjering. Eksil-regjeringen i London burde selv vært stilt for riksrett etter hjemkomsten for å ha svekket landets forsvarsevne før 1940 og for å ha ført en nøytralitetspolitikk som ikke var troverdig.

Erland Asdahl mener at vi ikke lenger stilltiende skal

akseptere at mange mennesker har lidd en altfor sterk overlast i forhold til det de gjorde seg skyldig i under krigen. At store grupper nordmenn etter krigen ble dømt som landssvikere en bloc, var en forferdelig misgjerning. Samtidig unnlot Arbeiderpartiet å trekke de frivillige tyskerarbeiderne til ansvar, mens frontsestrene som reiste til østfronten med pass fra Norges Røde Kors for å hjelpe sårede og lidende soldater, ble stemplet som landssvikere.

Aftenposten 13.11.1987

SAMFUNNSLIV

Asdahl ut mot landssvikoppgjøret

tidligere hjemmefrontsleder og stortingsrepresentant Erland Asdahl mener det nå må bli slutt på hetsen mot landssvikdømte.

— store grupper nordmenn etter krigen ble dømt som landssvikere en bloc, var et utslag av maktmisbruk og en forferdelig misgjerning mot mange av dem som ble rammet. Bitterheten over det urettferdige rettsoppgjøret etter krigen, gir som en verkebyll i det norske folk, sier Erland Asdahl til Vårt Land.

Kan ikke akseptere

Asdahl (66) mener vi ikke lenger kan stå stilltiende skal akseptere at mange mennesker har lidd en altfor sterk overlast i forhold til det de gjorde seg skyldig i under krigen.

— Jeg mener ikke at alle dømte er dømt urettferdig eller at krigsforryttere ikke bør straffes. Det akseptable er at det kun var den opprørske part som ble trukket til

ansvar og at for eksempel passive NS-medlemmer ble straffet, mens folk som frivillig hadde arbeidet for tyskerne, gikk fri.

Blir nok upopulær

— Jeg vet jeg vil bli upopulær blant mange, men noen må stikke hull på den verkebyllen mange nordmenn har gått og båret på siden våren 1945. Jeg håper det kan bidra til å rette opp noen av de verste misgjerningene som ble begått etter krigen, sier Erland Asdahl.

I følge Asdahl var rettsoppgjøret mer en avledningsmanøver for fem års oppdømmet aggresjon og frustrasjon enn noe reelt rettslig oppgjør. Rettsoppgjøret og forfølgelse av enkeltpersoner ledet folks oppmerksomhet bort fra et skikkelig oppgjør med norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk før og under krigen.

Svekket

— Arbeiderpartiet hadde — med støtte fra andre politikere — frem til 1940 ført en politikk som svekket landets forsvarsevne. Samtidig var det heller ikke noen troverdig nøytralitetspolitikk. Eksil-regjeringen i London burde selv vært stilt for riksrett etter hjemkomsten.

— Arbeiderpartiet unnlot å

til ansvar. Det var vel fordi de var blant partiets mest stabile velgermasse. I stedet straffet de passive NS-medlemmer og frontsestrene. Frontsestrene reiste til østfronten med pass fra Norges Røde Kors. Med livet som innsats forsøkte de å hjelpe de sårede og lidende soldatene. Takken de fikk da de kom hjem, var utskjelling og stemping som landssvikere, sier en opprørt Erland Asdahl.

Kjenner mange

Asdahl kjenner selv til mange nordmenn som hele resten av livet har måttet leve med fordømmelse fra nærmiljøet og en innvendig bitterhet mot den urett som ble begått mot dem etter krigen.

— Kom ikke og fortell meg at ikke Milorg også hadde sine svin på skogen. Men på den siden ble ingen dømt. Slik er det alltid etter en krig. Seierherren fører justisen. De som har makt og myndighet gjør som de vil. Det viktigste er ikke rettferdighet, men å få satt anderledes tenkende ut av spill, sier Asdahl.

Han ser opprullingen av Arbeiderpartiets overvåking av kommunister og andre på venstresida i norsk politikk, som en bekreftelse på hvor farlig det er å la makthaverne få rett til å bruke de metoder

Må ha visst

— Det er mange som må ha kjent til at denne overvåkingen foregikk. Selv fikk jeg det betrodd av en frerende Arbeiderparti-politiker i 1. J. Han hadde selv fått instruks om å overvåke kommunister og mulige kommunister på sin egen arbeidsplass.

Asdahl synes også at oppgjøret mot frontkjemperne etter krigen kommer i et noe underlig lys, sett på bakgrunn av dommen mot Arne Treholt.

— Dersom en ser på dommen som ble felt over frontkjemperne, fordi de kjempet mot Sovjet og kommunismen, og så ser på dommen Arne Treholt fikk for å ha arbeidet for det motsatte, er det vanskelig å finne logikken. Det har riktignok gått noen år mellom de to hendelsene, men formelt sett har det ikke skjedd store endringer hverken med Norge eller Sovjet.

Tankekurs

— Dette er et av mange tankekurs for meg. Først og fremst sitter jeg igjen med en overbevisning om at det ikke finnes noe moralsk forsvar for å trakassere, fengsle og mishandle mennesker, uansett hvor annerledes de måtte tenke og mene, sier Erland Asdahl.